

MIECZYSLAW CZEKALSKI

**Sosna zwyczajna (*Pinus silvestris* L.)
o płatowo odstającej martwicy korkowej**

Сосна обыкновенная (*Pinus silvestris* L.) с отстающей лоскутьями омертвевой корой

Scotts pine (*Pinus silvestris* L.) with cork hanging loose in rashes

Podczas prac dendrologicznych prowadzonych na terenie nadl. Wolsztyn w woj. zielonogórskim znaleziono dwa okazy sosny zwyczajnej o płatowo odstającej martwicy korkowej. Występują one na skraju niewielkiego lasu sosnowego porastającego wydmnę śródlądową, w miejscowości Kopianica (13 km na SW od Wolsztyna), opodal drogi Poznań — Zielona Góra. Wiek drzew wynosi ok. 50 lat. Występująca tutaj gleba została wytworzona z piasku luźnego całkowitego i nosi obecnie znamiona początkowego stadium procesu biellicowania.

Okaz pierwszy ma 5,5 m wysokości i 72 cm obwodu strzały w pierśnicy. Korona rzadka, spłaszczona o średnicy 5 m i o usychającym wierzchołku. Na strzale wykształciło się 6 płatów martwicy korkowej, a 6 dalszych znajduje się w fazie inicjacji (fot. 1). Umieszczone są one pojedynczo, na różnej wysokości, głównie na północnej i zachodniej stronie strzały. Pierwszy płat zaczyna się tworzyć na wys. 85 cm od powierzchni gleby, ma 27 cm długości i 8 cm szerokości, odległość między jego dolnym najbardziej odchylonym końcem a strzałą wynosi 5 cm. Najwyżej położony płat zaczyna odstawać na wys. 180 cm, ma 21 cm długości i 6 cm szerokości. Pozostałe płaty wykształciły się na wys. 95 cm, 116 cm i 130 cm, mają po 19 cm długości i 6—8 cm szerokości. Jeden płat odchyła się w kierunku odwrotnym — do góry. Odstawanie martwicy u tego okazu wygląda zupełnie inaczej niż u znanej formy krezowatej sosny zwyczajnej (*P. silvestris* f. *annulata* Caspary). U sosny krezowatej martwica odgina się w miejscach powyżej dawnych okółków gałęzi i tworzy pierścienie dookoła obwodu strzały lub na pewnej jego części. Natomiast u okazu opisanego powyżej płaty odstają w różnych miejscach strzały, zarówno w pobliżu dawnych okółków, jak i między nimi i na końcach nie zaginają się. Zbliżoną formą sosny do przedstawionej opisali A. i W. Chałupkowie (2).

Okaz drugi ma 7,0 m wys. i 72 cm obwodu strzały. Charakteryzuje się skrętną budową drewna i martwicy korkowej (fot. 2). Martwica odstaje jednym brzegiem płatami o lekko spiralnym prawoskrętnym przebiegu, odpowiadającym kierunkowi skrętności elementów drewna. Wy-

Fot. 1. Strzala sosny z odstającymi płatami martwicy korkowej

Fot. Mirosław Dziurla

Fot. 2. Strzałą sosny z odstającymi płatami martwicy korkowej

Fot. Mirosław Dziurla

kształciły się 3 wyraźne płyty o długości 41—47 cm i 5—7 cm szerokości. Pierwsza listwa zaczyna formować się na wys. 10 cm od powierzchni gleby, druga — na wys. 72 cm, trzecia — na wys. 78 cm. Odstające płyty nie zawijają się na zewnątrz. W kilku miejscach strzały martwica znajduje się w początkowym stadium złuszczenia. W dostępnej literaturze nie spotkano opisu sosny o takim sposobie złuszczenia się martwicy korkowej.

Podobnie złuszczącą się martwicę obserwowano u olszy czarnej (3—6) i u wierzby kruchej (1). U płatowokorkowej formy olszy czarnej (*Alnus glutinosa* L.) Gaertn. f. *corticiformis* Molski listwy odstającej martwicy są znacznie dłuższe, szersze i często zawijają się na zewnątrz.

Zjawisko płatowego złuszczenia martwicy korkowej próbuje się tłumaczyć specyficznym funkcjonowaniem felogenu, wynikającym z jego wzmożonej działalności. Płatowe złuszczenie martwicy u drugiego opisanego tutaj okazu sosny spotęgowane prawdopodobnie zostało zwiększonymi naprężeniami wzrostowymi powstającymi w drewnie o skrętnym przebiegu jego elementów.

LITERATURA

1. Bednarz Z. — Interesująca forma wierzby kruchej (*Salix fragilis* L.). „Roczn. Sekcji Dendr. PTB”, vol. XXIII, Warszawa 1970.
2. Chałupkowa A., Chałupka W. R. — Interesująca forma sosny pospolitej — *Pinus silvestris* L. „Roczn. Sekcji Dendr. PTB”, vol. XXVII, Warszawa 1973.
3. Czekalski M. — Spostrzeżenia dendrologiczne z Wielkopolski. „Roczn. Sekcji Dendr. PTB”, vol. XXIX, Warszawa 1976.
4. Molski B. — O płatowokorowej formie olszy czarnej w Puszczy Białowieskiej (*Alnus glutinosa* L.) Gaertn. f. *corticiformis* (n. f.). „Roczn. Sekcji Dendr. PTB”, vol. XIV, Warszawa 1960.
5. Sokołowski A. W. — Interesująca forma olszy czarnej (*Alnus glutinosa* L.) Gaertn. „Roczn. Sekcji Dendr. PTB”, vol. XIV, Warszawa 1960.
6. Sokołowski A. W. — Płatowokorowa forma olszy czarnej (*Alnus glutinosa* L.) Gaertn. f. *corticiformis* Molski w północno-wschodniej Polsce. „Roczn. Sekcji Dendr. PTB”, vol. 21, Warszawa 1967.

Praca wpłynęła do Komitetu Redakcyjnego 3 maja 1976 r.